

PERSDOSSIER

Expeditie Egypte

31.03 > 01.10.2023

MUSEUM KUNST & GESCHIEDENIS

BE CULTURE
ALL ABOUT ARTS COMMUNICATION

INHOUD

1. PERSBERICHT	3
2. OVER DE TENTOONSTELLING	5
3. DE EGYPTISCHE VERZAMELING	12
4. PERSBEELDEN	13
5. ACTIVITEITEN ROND DE TENTOONSTELLING	19
6. CATALOGUS: EXPEDITIE EGYPTE	20
7. PUBLICATIES	21
8. KOMENDE TENTOONSTELLINGEN	23
9. PARTNERS	27
10. PRAKTISCHE INFORMATIE	28

1. PERSBERICHT

Van 31 maart tot 1 oktober 2023 presenteert het Museum Kunst & Geschiedenis de tentoonstelling *Expeditie Egypte*. Deze tentoonstelling verhaalt de geschiedenis van twee eeuwen fascinerende archeologische ontdekkingen in het land van de farao's en de totstandkoming van de Egyptische collectie van het museum.

Tweehonderd objecten uit deze prestigieuze collectie worden voor het eerst aan het publiek getoond. De blikvangers van de tentoonstelling zijn onder meer de rijkelijk versierde sarcofagen uit de priesterlijke verbergplaats van Deir el-Bahari, en het prachtig geïllustreerde dodenboek van de hoogwaardigheidsbekleder Neferrenpet. Voorwerpen zoals grafstèles, canopenvazen voor de ingewanden van de overledenen, en shabti-beeldjes die de doden vergezelden in het hiernamaals, maken de bezoekers wegwijs in de Egyptische godenwereld en het eeuwige leven. Een ander pronkstuk van de tentoonstelling is een monumentaal beeld van de godin Sekhmet uit het Koninklijk Paleis, dat voor deze tentoonstelling werd overgebracht naar het Museum Kunst & Geschiedenis. Tenslotte wordt de tentoonstelling ook rijkelijk voorzien van een selectie van bijzondere archiefphoto's die het Egypte van vroeger in beeld brengen.

De tentoonstelling is opgebouwd uit acht chronologische onderdelen die de bezoekers doorheen twee eeuwen geschiedenis leiden. Het verhaal begint in de 19e eeuw, toen het diplomatieke en industriële Belgische milieu steeds meer interesse kreeg voor Egypte, dat toen een centrale plaats innam in de internationale politiek en de wereldwijde economische expansie. De eerste Egyptische objecten uit de collectie waren voornamelijk private schenkingen of diplomatieke giften. Daarop volgden andere belangrijke toevoegingen aan de collectie, zoals de objecten die door Leopold, hertog van Brabant, de toekomstige Leopold II, werden meegebracht uit Egypte, en de uitzonderlijke sarcofagen uit de priesterlijke verbergplaats van Deir-el-Bahari, die de voorbije jaren volledig gerestaureerd werden en in deze tentoonstelling voor het eerst opnieuw worden tentoongesteld.

In de eerste decennia van de twintigste eeuw werden duizenden bijkomende objecten toegevoegd aan de collectie, dankzij de onuitputtelijke energie van conservator Jean Capart (1877-1947), de grondlegger van de Belgische egyptologie. Door zijn talrijke initiatieven maakte Capart van Brussel in die periode de wereldhoofdstad van de egyptologie. Naar aanleiding van zijn bezoek aan het ongeschonden graf van Toetanchamon in het gezelschap van de toenmalige Belgische koningin Elisabeth, werd in 1923 het *Egyptologisch Genootschap Koningin Elisabeth* opgericht, een wetenschappelijk instituut met internationale faam, dat dit jaar haar honderdste verjaardag viert.

Vandaag beschikt het Museum Kunst & Geschiedenis over een Egyptische collectie van bijzondere rijkdom, die zich op dezelfde hoogte kan plaatsen als die van de belangrijkste Europese musea. Het is het onderwerp van vele multidisciplinaire onderzoeken en een actieve restauratiepolitiek, die de vele schatten van dit uitzonderlijk erfgoed in eer herstelt.

De tentoonstelling wordt verrijkt met de artistieke interventies van Sara Sallam (°1991, Caïro). De kunstenaar onderzoekt de hedendaagse Egyptische culturele identiteit en stelt

de geschiedenis en de betekenis van de egyptologie in vraag. Het werk van Sara Sallam is erg poëtisch, wordt geïnspireerd door haar jeugdherinneringen, en biedt een frisse kijk op de erfenis van het Oude Egypte.

De tentoonstelling *Expeditie Egypte* is een van de sluitstukken van het onderzoeksproject *Pyramids & Progress, Belgian Expansionism and the Making of Egyptology 1830-1952* (EOS, FWO-FNRS). Het doel van het project was om de opkomst van de Belgische egyptologie te bestuderen, in de context van de economische en diplomatieke ontwikkeling van België. Het historisch fotomateriaal in de tentoonstelling komt voort uit het wetenschappelijk project *Sura, Unlocking the Photographic Archives of the Pioneering Years of Egyptology at the Royal Museums of Art and History in Brussels* (Belspo).

De tentoonstelling wordt begeleid door een rijk geïllustreerde catalogus, uitgegeven door Ludion, waarin het verhaal van de Belgische Egyptologie, maar ook alle individuele tentoongestelde objecten, worden beschreven.

De tentoonstelling staat onder Hoge Bescherming van Hare Majesteit de Koningin.

2. OVER DE TENTOONSTELLING

1822: Jean-François Champollion ontrafelt het geheim van de hiërogliefen. Een vergeten beschaving komt zo terug aan het woord en er ontstaat een nieuwe wetenschappelijke discipline: de egyptologie. Het is het beginpunt van twee eeuwen expedities doorheen de wereld van de farao's. Expedities in de Nijlvallei, vanaf de expeditie van de troepen van Bonaparte tot de ontdekkingsreizen van de archeologen.

Maar ook de verzending en distributie van duizenden Egyptische objecten richting westerse musea, waar ze, ver van hun thuisland, zullen verwonderen, intrigeren en een oneindige fascinatie voor Egypte zullen opwekken. De voorwerpen die in deze tentoonstelling getoond worden, waarvan verschillende nooit eerder werden getoond, vertellen de geschiedenis van de Egyptische verzameling van het Museum. Het is een verhaal van romaneske personages en boeiende archeologische ontdekkingen.

Het overlopen van deze geschiedenis is een beetje als zelf op expeditie vertrekken, op zoek naar onze eigen bronnen van de Nijl en naar onze fascinatie voor het Egypte van de farao's... Deze reis wordt geritmeerd door de artistieke interventies van Sara Sallam (°1991). De kunstenaar, geboren in Caïro, onderzoekt de hedendaagse Egyptische culturele identiteit en bevraagt de geschiedenis en de zin van de egyptologie. De werken van Sallam worden gevoed door herinneringen uit haar kindertijd, maar ook door museale en archeologische bronnen, en bieden een nieuwe, poëtische blik op de nalatenschap van het oude Egypte.

HET ONTSTAAN VAN DE EGYPTISCHE VERZAMELING

In 1830 wordt België onafhankelijk. Vijf jaar later beslist de regering om een groot nationaal museum op te richten dat de naam zal dragen Musée royal d'Armes anciennes, d'Armures, d'Objets d'Art et de Numismatique, later Musée royal d'Antiquités, d'Armures et d'Artillerie. Het Museum is in die periode gehuisvest in de gebouwen van de huidige Koninklijke Bibliotheek en vervolgens in de Hallepoort en heeft in hoofdzaak een patriottische en militaire roeping. Uit de eerste catalogus, gepubliceerd in 1854, leren we dat er op dat ogenblik slechts een tiental Egyptische objecten deel uitmaken van de collecties, en dat deze geschonken zijn door enkele privéverzamelaars.

PRINS LEOPOLD OP REIS

Terwijl hij nog hertog van Brabant is, bezoekt de toekomstige koning Leopold II (1865-1909) Egypte tijdens twee officiële reizen, in 1855 en in 1862-1863. Hij keert hiervan terug met een indrukwekkende verzameling objecten die tentoongesteld worden in de stallingen van het paleis aan het Troonplein in Brussel. In 1914 wordt de collectie overgebracht naar het Jubelparkmuseum met uitzondering van twee prachtige beelden van de godin Sechmet die in het paleis van Brussel blijven. In 1935 stuurt Leopold III nog een aantal stukken uit de koninklijke verzameling naar het Museum, onder meer het beeldje van Chay waarin Jean Capart de beroemde Leopold-II-papyrus ontdekt. In dit uitzonderlijke document zijn de

getuigenissen opgetekend van dieven die betrokken waren bij de plundering van de koninklijke graven van Thebe, tijdens de regering van Ramses IX (ca. 1125 v. Chr.).

DE VERZAMELING HAGEMANS (1861) EN HET RAVESTEIN MUSEUM (1874)

In 1861 breidt de Egyptische verzameling uit met tientallen objecten afkomstig uit de collectie van Gustave Hagemans (1830-1908). Deze laatste is tussen 1866 en 1878 volksvertegenwoordiger voor het arrondissement Thuin en bezit een comfortabel familiefortuin. In 1861 verkoopt hij aan het Museum een gevarieerde verzameling van om en bij de duizendvijfhonderd oudheden, waaronder ongeveer tweehonderd Egyptische objecten. Het belangrijkste hiervan is het befaamde beeld de 'Dame van Brussel'.

Emile de Meester de Ravestein (1812-1889), een diplomaat die België vertegenwoordigt bij de Heilige Stoel, verzamelt in Italië een belangrijke collectie van Griekse, Etruskische, Romeinse en Egyptische oudheden. In 1874 schenkt de Meester de Ravestein zijn verzameling aan de Belgische Staat, met als voorwaarde dat deze zou tentoongesteld worden onder de vorm van een 'Ravestein Museum'. Deze wens wordt aanvankelijk ingewilligd tot in 1889 wanneer de verzamelingen vanuit de Hallepoort naar het Jubelpark verhuizen. Tussen de vijfduizend stukken bevinden zich zo'n driehonderdvijftig Egyptische objecten en ensembles.

1891 — 1897 HET GESCHENK VAN DE KEDIVE

In 1894 groeit de collectie aan met een belangrijk lot objecten afkomstig uit een van de meest wonderlijke archeologische ontdekkingen uit de 19de eeuw, de 'Tweede Cachette' van Deir el-Bahari. In 1891 ontdekken Eugène Grébaut, directeur van de Dienst voor Oudheden van Egypte, en zijn assistent Georges Daressy, in de nabijheid van de tempel van Hatsjepsot in Deir el-Bahari, een ongerept, immens groot collectief graf, met daarin de lijkkasten van priesters van Amon uit de 21ste dynastie en hun familieleden. In het totaal worden meerdere honderden kisten aangetroffen, net als ontelbare andere funeraire objecten. Deze topontdekking betekent jammer genoeg ook een archeologische catastrofe: het graf wordt in amper enkele dagen leeggehaald zonder dat er iets van in kaart wordt gebracht.

Het Museum van Caïro en de Egyptische regering van de kedive (de titel van de Egyptische heersers tijdens de Ottomaanse periode) die met een massale toestroom van objecten geconfronteerd worden, besluiten om loten met de lijkkasten van Deir el-Bahari te schenken aan diverse landen, waaronder België. Het Museum verwerft op die manier een indrukwekkende reeks van tien lijkkasten en 'mummieplanken' samen met een groot aantal andere objecten afkomstig uit deze uitzonderlijke Cachette...

Korte tijd later, in 1897, vindt op de site van het Jubelpark een belangrijke Internationale Tentoonstelling plaats. Men trekt een gebouw op in een neo-Moorse stijl om er het Panorama van Caïro van de kunstschilder Emile Wauters in onder te brengen. In deze periode waarin Egypte slechts bereikbaar is voor gefortuneerde toeristen, bieden de beelden van het Panorama iedereen de mogelijkheid zich even in het land van de farao's te wanen...

1900 — 1947 JEAN CAPART EN DE EGYPTOLOGISCHE UTOPIE

In 1900 wordt de amper drieëntwintigjarige Jean Capart (1877-1947) benoemd als adjunct-conservator van het Museum. Later wordt hij conservator en uiteindelijk ook algemeen directeur. Met een niet aflatend enthousiasme en dynamisme zal Capart, dankzij zijn vastberadenheid, zijn scherpzinnigheid, zijn diplomatie en zijn overredingskracht in ongeveer vijftig jaar tijd de Egyptische verzameling tot volle bloei brengen. Hij maakt van Brussel een echte wereldhoofdstad van de egyptologie.

1900 — 1947 JEAN CAPART EN DE BRITSE OPGRAVINGEN

Een van de eerste initiatieven van Jean Capart is dat hij vanaf 1900 kan verkrijgen dat het Museum financieel bijdraagt aan de Britse archeologische opgravingen in Egypte van de Egypt Exploration Fund (nu Egypt Exploration Society). De Egyptische Dienst voor Oudheden staat in die periode aan archeologische missies toe om een deel van de tijdens hun opgravingen verzamelde objecten mee te nemen. Deze werden vervolgens verdeeld over de instellingen en musea die aan de financiering van de campagne hebben bijgedragen, in verhouding tot hun investering.

Deze werkwijze werpt haar vruchten af want tot aan het einde van de jaren 30 kan Capart voor de Egyptische verzameling zeer belangrijke loten met objecten verkrijgen, afkomstig van de meest prestigieuze archeologische sites van Egypte, Abydos, Memphis, Goerob, Meidoem, Deir-Rifeh, Deir el-Bahari of Amarna, de hoofdstad van Echnaton, en ook van verschillende sites in Nubië.

Deze voorwerpen, die afkomstig zijn van legale en wetenschappelijke opgravingen, vormen vandaag het grootste deel van de collectie, wat bijzonder waardevol is voor de onderzoekers. Voor hen zegt immers een object dat in zijn archeologische context wordt gevonden, heel wat meer dan een waarvan de herkomst onbekend is.

VAN 1947 TOT VANDAAG: NIEUWE PRIORITEITEN, NIEUWE UITDAGINGEN

In de 21ste eeuw ligt de prioriteit voor de conservators van de afdeling Egypte niet langer bij het uitbreiden van de collectie. Deze bestaat ondertussen uit meer dan twaalfduizend objecten of groepen van objecten, die alle aspecten van de Egyptische beschaving illustreren. Vandaag gaat hun aandacht uit naar het bestuderen en valoriseren van de verzameling. Een actieve politiek van wetenschappelijk onderzoek, vaak in het kader van internationale partnerschappen, biedt de mogelijkheid de kennis over de objecten van de verzameling en over de archeologische sites waar deze vandaan komen, te verruimen. Onderzoekers uit uiteenlopende disciplines werken hieraan samen, net als de verschillende restauratieateliers van de Musea die met de meest moderne technologieën de objecten weer tot leven wekken. Het tijdperk waarin de opgravingen in Egypte dienden om de Europese verzamelingen aan te vullen is voorbij. Egypte beheert het archeologisch patrimonium nu op volledig zelfstandige basis en geen enkel object dat in de Nijlvallei wordt opgegraven, mag het land nog verlaten. Zoals alle musea, volgen de Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis op

dit vlak nauwlettend de door UNESCO opgelegde regels wat betreft respect en bescherming van nationale patrimonia.

DE RESTAURATIE VAN DE COLLECTIE LIJKKISTEN VAN DE 21^E DYNASTIE VAN DEIR EL-BAHARI DOOR HET ISTITUTO EUROPEO DEL RESTAURO UIT ISCHIA (ITALIË)

Het restauratieproject dat in oktober 2014 van start ging, had drie basisdoelstellingen:

- De conservering van de in de KMKG bewaarde collectie lijkkasten en mummieplanken uit de 21^e dynastie van Deir el - Bahari.

- De implementatie van kennis over de constructie- en decoratietechnieken van de lijkkasten uit de 21^e dynastie door middel van een belangrijke diagnostische campagne die een bijzonder gerichte conserveringsinterventie mogelijk maakte dankzij de verkregen gegevens en informatie.

- Het omvormen van de restauratie - een wetenschappelijke gebeurtenis - tot een project van culturele verrijking en wetenschappelijke verspreiding gericht op een internationaal publiek, in overeenstemming met de missie van de twee instellingen, namelijk cultuur verspreiden door middel van innovatieve en hoogwaardige methodes.

Na negen jaar werk bevinden de kisten zich vandaag opnieuw in hun oorspronkelijke staat. Alle toevoegingen die bij eerdere conserveringsinterventies waren aangebracht en die hun decoratieve en structurele uiterlijk hadden veranderd, werden verwijderd.

Dankzij de restauratiewerkzaamheden kon worden ontdekt hoe de conservering van de gehele collectie lijkkasten verbonden was met restauraties uitgevoerd tussen 1894 en 1896 door Parijzenaar Armand Bonn, restaurateur in de Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis.

Een stukje geschiedenis binnen de geschiedenis: tijdens de restauratiewerkzaamheden in 2016 werden een gesigneerd kaartje en een brief van Armand Bonn gevonden, angstvallig verborgen onder dikke lagen pleister en verf in de deksels van kisten E.5879 en E.5885.

Dankzij de restauratie konden sporen van de naam van de overledene op de buitenkant van kist E.5881, eerder bedekt met een dikke overschilderde laag, worden geïdentificeerd, evenals andere decoratieve en constructieve details die verborgen zaten onder het pleisterwerk.

In dezelfde kist doken interessante, voorheen onbekende constructiedetails op zoals gaten in de bodem die een regelmatig patroon vertonen, een techniek die zeer zelden voorkwam en die nog steeds onderwerp is van verschillende hypotheses.

Kist E.5883 bleek uit technisch en decoratief oogpunt bijzonder interessant, omdat ze bleek te zijn vervaardigd volgens een andere techniek dan de andere kisten uit de collectie. Ze was namelijk over bijna de gehele structuur bedekt met een doek dat de voorbereidende pleisterlaag ondersteunde.

Op het oppervlak van de kisten werden vinger- en kledingafdrukken teruggevonden, onder het uitgebreide pleisterwerk decoratieve details en inscripties. Op sarcofaag E.5887 werd een opmerkelijke wijziging ontdekt: de oorspronkelijke op het deksel aangebrachte gesloten

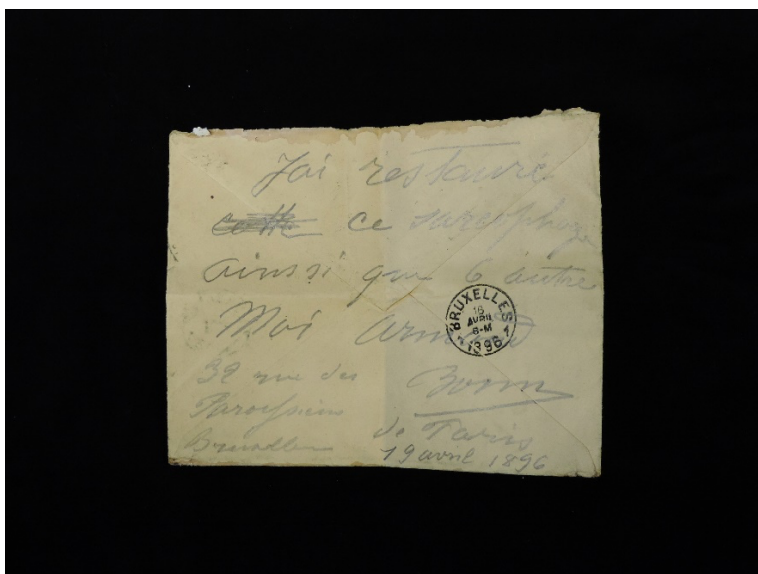
mannenhanden werden vervangen door geopende vrouwenhanden – een bewijs van de praktijk om deze artefacten te hergebruiken.

De restauratiewerkzaamheden, gekenmerkt door een interdisciplinaire samenwerking van talrijke vakmensen en nationale universitaire onderzoeksinstituten, werden gecoördineerd door het Istituto Europeo del Restauro in overeenstemming met de wetenschappelijke museumleiding.

Deze Italiaans-Belgische samenwerking toont aan dat er zowel op wetenschappelijk als op pedagogisch gebied belangrijke resultaten behaald kunnen worden, zoals blijkt uit de ontvangen prijzen (Medaglia del Presidente della Repubblica Italiana, Visit Brussels Award, Targa della Città di Siracusa) en de talrijke beschermheerschappen, waaronder die van het Italiaanse Ministerie van Cultuur, de regio Campania en het Europees Parlement.

Briefje van Armand Bonn gevonden onder het pleisterwerk van sarcofaag E.5885

Briefje van Armand Bonn gevonden onder het pleisterwerk van sarcofaag E.5885

Kaartje van Armand Bonn gevonden onder pleisterwerk van sarcofaag E.5879

Kaartje van Armand Bonn gevonden onder het pleisterwerk van sarcofaag E.5879

Detail van de naam van de overledene gevonden onder de overschildering van de kist E. 5881

De restauratoren Teodoro Auricchio en Annalisa Pilato tijdens de analyse van de lijkkasten van de collectie.

3. DE EGYPTISCHE VERZAMELING

De 'mummiezaal' en het graf van Nacht zijn opnieuw toegankelijk voor het publiek.

Na een sluiting van meerdere jaren is de oude 'mummiezaal' opnieuw voor het publiek geopend. De nieuwe opstelling ervan focust nog meer op de funeraire wereld van het oude Egypte. De bezoekers zullen er rituele voorwerpen, canopenvazen, oesjebti's en amuletten kunnen ontdekken, maar ook twee mummies die voor het allereerst in de permanente zalen tentoongesteld worden. De Egyptenaren zagen de dood niet als een einde maar als het begin van een reis naar de wedergeboorte. De bewaring van het lichaam was slechts een van de vereiste voorwaarden voor het eeuwige leven in het hiernamaals.

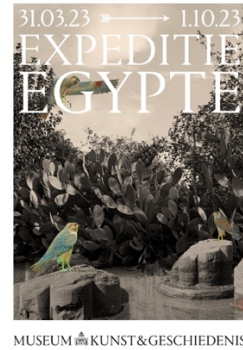
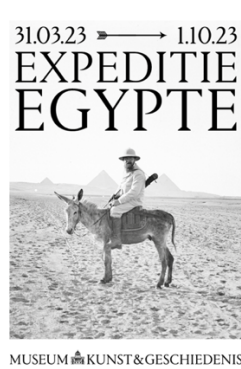
Door het heropenen van de zaal gewijd aan de funeraire wereld is ook de kopie van het graf van Nacht, 'de tuinman van de goddelijke offergaven van Amon' in de tempel van Karnak in de -14de eeuw, opnieuw te bezichtigen. Aan de hand van in situ gemaakte tekeningen uit de jaren 1830, die in het British Museum bewaard worden, kon men in 1928 van de beschilderde versiering, onder impuls van Jean Capart, in de KMKG een reconstructie maken. Hij vertrouwde de uitvoering toe aan Marcelle Baud, een egyptologe en tekenares die lid was van het Institut français d'archéologie orientale du Caire. Van dit Thebaanse graf, waarvan de huidige toestand bijzonder fragmentarisch is, is deze kopie nu het historische bewijs.

De inhuldiging van deze twee zalen is reeds een eerste resultaat van de opfrissing van de permanente zalen van de afdeling Egypte waarmee men één jaar geleden startte. Schilderwerken, de nieuwe bekleding van de vitrines, een nieuwe selectie van de voorwerpen en de didactische omkadering onder de vorm van panelen en labels springen in het oog. De andere afdelingen van de Oudheid (Griekenland, Rome en het Nabije Oosten) zullen in een nabije toekomst volgen.

4. PERSBEELDEN

Link: <https://we.tl/t-kkh7OUZGQC>

1)

Jean Capart in de woestijn tussen de
piramides van Giza en Aboesir
1907
Glasplaat - Sura project
EG1.01154

2)

Horus (serie Playing in Fields of Reeds), Sara
Sallam
Digitale fotocollage
Egypte, 2014-21
Privécollectie

3)

Beeld van een vrouw "De Dame van Brussel"

Egypte, 3e dynastie

Kalksteen

E.00752

4)

Oesjabtis van Kasa, Wah-ib-Ra, Thaherpen, Amenmes en Nefertari

Egypte, Nieuwe Rijk tot Late Periode

Faience, hout

E.06858, E.06862, E.06870, E.06881, E.06882

5)

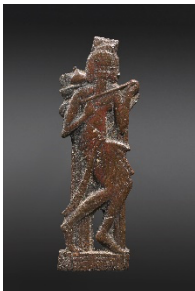
Canope van Sennefer

Egypte, 18e dynastie

Albast

E.05895

6)

Luitspeelster

Egypte, 18e dynastie

Brons

E.02244

7)

Staande jonge vrouw

Egypte, 20e dynastie

Hout

E.06885

8)

Reliëf met koningin Teje, echtgenote van Amenhotep III

Egypte, 18e dynastie

Kalksteen

E.02157

9)

Nijlpaard

Egypte, Middenrijk

Aardewerk

E.07055

10)

Lijkkist van een heilige valk

Egypte, datum onbekend

Brons

E.07584

11)

Bronzen kat

Egypte, Ptolemeïsche periode

Brons

E.06719

12)

Binnenkist van de dame Ta-oeseret-em-per-nesoe

Egypte, 21e dynastie

Hout

E.05883

13)

Halsketting met uiteinden in de vorm van een kop van een valk

Egypte, Middenrijk

Aardewerk

E.03385

14)

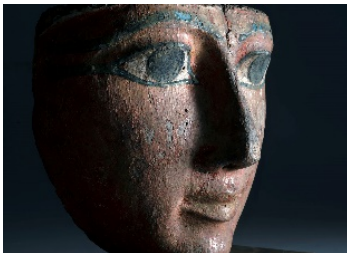
Beeld van een knielende koning

Egypte, Late Periode

Brons

E.05635

15)

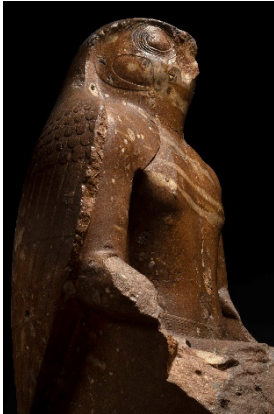
Fragment van een doodskist

Egypte, Nieuwe Rijk

Hout

E.08421

16)

Valkengod Chonsoe
Egypte, 21e dynastie
Zandsteen
E.05188

17)

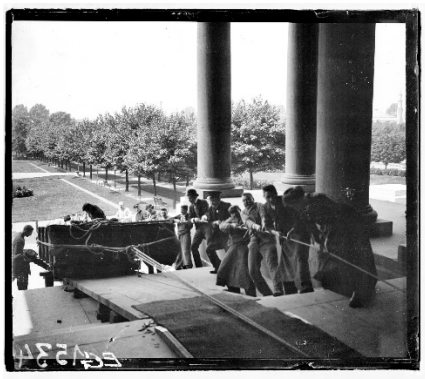
Fragment uit het Dodenboek van Neferronpet
Egypte, 19e dynastie
Papyrus
E.05043

18)

Tempel van Moet in Karnak
1905
Glasplaat - Sura project
EG1.00923

19)

Aankomst van de houten kisten met de gedecoreerde blokken van de grafkapel van Nefertitaneb (E.02465) bij de ingang van de zuidelijke vleugel van het Jubelparkpaleis, waarin het museum zich bevindt.
1906
Glasplaat - Sura project
EG1.01534

20)

Lotus And Heqet (serie *Playing in Fields of Reeds*), Sara Sallam

Digitale fotocollage

Egypte, 2014-21

Privécollectie

5. ACTIVITEITEN ROND DE TENTOONSTELLING

Familieparcours & Expeditie Egypte: het spel

Gezinsparcours voor aspirant-egyptologen (en hun ouders) vanaf 8 jaar.

Inbegrepen in een tentoonstellingsticket

Gezinsparcours voor aspirant-egyptologen vanaf 8 jaar (en hun ouders) is inbegrepen in het ticket. Met een spelbord en speurblad doorkruis je de tentoonstelling: zoek de 10 voorwerpen die afgebeeld zijn op het spelbord en los de bijhorende opdracht in het speurblad op. Alle vragen beantwoord? Lever het spelbord dan in aan het onthaal, toon je speurblad en laat je gegevens achter. In ruil krijg je een prachtig Expeditie Egypte-spel om thuis te spelen! Het spel is gerealiseerd met de steun van vzw Les Amis des MRAH / Vrienden van de KMKG en gedrukt op crush corn-papier, een ongestreken gekleurd papier gemaakt van organisch afval in riso print, een energiezuinige techniek die gebruik maakt van natuurlijke inkten.

(Spellen zolang de voorraad strekt.)

A&H Museum op zondag

ism Egyptische Genootschap Koningin Elisabeth

30.04 > 01.10.2023

exptalk - lezing - book signing & sale

Lerarendag

29.04.2023

Nocturne van de Brusselse Musea

18.05.2023, van 17u00 tot 22u00

Atelier paasvakantie

Geheim Egypte: het mastaba-mysterie

03.04 > 07.04.2023

Dagevent ism Davidsfonds Academie

09.09.2023

Rondleidingen & workshops voor groepen

Praktische info voor de rondleidingen

Volwassenen in groep

Prijs: €105 + ticket (15 pers. per groep)

Duur: 90 min

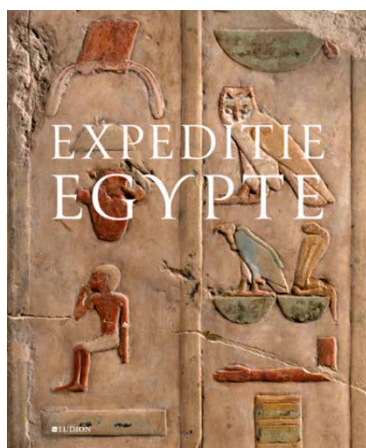
Schoolgroep

Prijs: €90 + ticket | gratis voor -18 jaar & 1 gratis begeleider (15 pers. per groep)

Duur: 90 min

Reservering via reservations@kmg.be of +32 (0)2 741 73 02. (minstens drie weken op voorhand)

6. CATALOGUS: EXPEDITIE EGYPTE

Samengesteld door Luc Delvaux & Elisabeth van Caelenberge
Uitgegeven door LUDION

Maart 2023

€ 39

256 p.

29 × 23,5 cm

Hardcover

NL ISBN 978-94-9303-995-7

FR ISBN 978-94-9303-996-4

Expedition Egypte verhaalt de geschiedenis van twee eeuwen fascinerende archeologische ontdekkingen en de totstandkoming van de Egyptische collectie van het Museum Kunst & Geschiedenis in Brussel. In de negentiende eeuw leefde er in Belgische diplomatieke en industriële kringen een grote belangstelling voor het verleden van Egypte, dat toen een belangrijke plaats bekleedde in de internationale politiek en economie. In de eerste decennia van de twintigste eeuw speelde de flamboyante egyptoloog Jean Capart een onschatbare rol in de uitbreiding van de collectie en de ontwikkeling van het wetenschappelijke onderzoek. Dankzij Caparts talrijke initiatieven werd Brussel op een gegeven moment zelfs beschouwd als de wereldhoofdstad van de egyptologie. Na zo'n tweehonderd jaar diepgaande interesse in het oude Egypte, beheert het Museum Kunst & Geschiedenis een uitzonderlijk rijke Egyptische verzameling die tot de top van de Europese musea wordt gerekend.

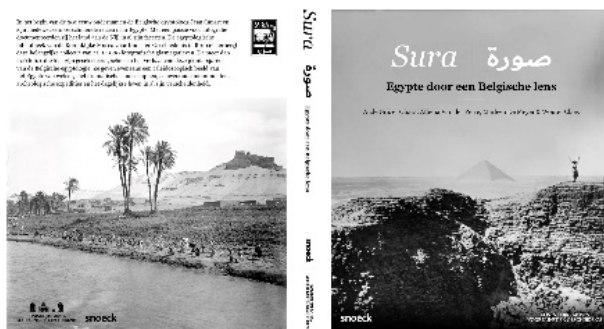
Dit boek vergezelt de tentoonstelling *Expedition Egypte* die meer dan tweehonderd objecten uit de beroemde Egyptische verzameling van het Museum Kunst & Geschiedenis samenbrengt. De blikvangers zijn de pas gerestaureerde, rijkelijk versierde sarcofagen uit de priesterlijke cachette van Deir el-Bahari en het prachtig geïllustreerde dodenboek van Neferrhenpet. Voorwerpen zoals grafstèles, canopenvazen voor de ingewanden van de overledenen en shabti-beeldjes die de doden vergezelden in het hiernamaals, maken de bezoekers wegwijs in de Egyptische godenwereld en het eeuwige leven. De tentoonstelling is rijkelijk voorzien van uniek historisch fotomateriaal en wordt tenslotte aangevuld met werk van beeldend kunstenaar Sara Sallam (1991, Caïro), die met een frisse blik naar de erfenis van het oude Egypte kijkt.

7. PUBLICATIES

Aude Gräzer Ohara, Athena Van der Perre, Marleen De Meyer & Wouter Claes, *Sura: Egypte door een Belgische lens*, Gent: Uitgeverij Snoeck, 2023, 248 p.

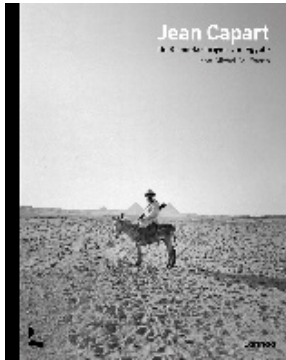
In het begin van de 20e eeuw ondernamen de Belgische Egyptoloog Jean Capart en zijn medewerkers verschillende reizen naar Egypte. Met een passie voor fotografie documenteerden zij het land aan de Nijl in al zijn facetten. De Egyptologische bibliotheek van de Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis in Brussel herbergt deze belangrijke collectie van ca. 14.000 fotografische glasnegatieven. De meer dan 200 foto's die hier zijn geselecteerd schetsen het verhaal van deze pioniersjaren van de Belgische Egyptologie. Ze geven eveneens een caleidoscopisch beeld van het Egypte van weleer, met dramatische landschappen, eeuwenoude monumenten, archeologische expedities en het dagelijkse leven in al zijn verscheidenheid.

Jean-Michel Bruffaerts, *Jean Capart. De Kroniekschrijver van Egypte*, Racine, 2022, 256 p.

Een reis naar Egypte ten tijde van Howard Carter door de ogen van Jean Capart
"Als egyptoloog op zoek naar de koningen die eeuwenlang onder het woestijnzand begraven lagen, heeft Jean Capart door zijn ontdekkingen en het vernuft van zijn bevindingen de meest waardevolle bijdrage geleverd aan een gecompliceerde en boeiende geschiedwetenschap. Dankzij hem bestaat er een Belgische egyptologie. Hij was een specialist in museografie en heeft heel zijn leven, met passie en geduld, ondanks de obstakels die hij tegenkwam in het administratieve struikgewas, gewerkt aan de verwezenlijking van een groots werk: de Musea voor Kunst en Geschiedenis van het Jubelpark in Brussel. Hij heeft dit werk tijdens zijn leven voltooid." - Richard Dupierreux, letterkundige, 1950.

"Jean-Michel Bruffaerts, historicus opgeleid aan de UCLouvain, was een van de eersten die zich interesseerden voor de geschiedenis van de Belgische egyptologie en haar grondlegger Jean Capart. Hij wordt vandaag internationaal erkend als specialist op dit gebied en zijn gepubliceerde studies vormen een belangrijke bijdrage tot het vakgebied. Als wetenschappelijk directeur van het Fonds Jean Capart wordt hij regelmatig uitgenodigd om in de media of op conferenties te spreken over het ontstaan van de Belgische egyptologie." - Prof. Laurent Bavay, ULB, voormalig directeur van het Institut Français d'Archéologie Orientale in Caïro.

Dorian Vanhulle, *Une ancienne collection royale aux Musées royaux d'Art et d'Histoire de Bruxelles. Les antiquités égyptiennes du roi Leopold II*, Louvain: Peeters (Orientalia Lovaniensia Analecta).

Verschijnt binnenkort in 2023

8. KOMENDE TENTOONSTELLINGEN

JOSEF HOFFMANN. *Beyond Beauty and Modernity*

06.10.2023 > 14.04.2024

Josef Hoffmann (1870-1956), een spilfiguur van het Weense modernisme, reisde in oktober 1955 naar Brussel ter gelegenheid van de 50ste verjaardag van het Stoclet *Huis*, een ontwerp dat bekend raakte als 'paleis' en dat zijn leven en carrière een nieuwe wending gaf. De hardnekkige mythe rond dit gebouw, maar ook de uitzonderlijke productcultuur die voortvloeide uit het vakmanschap van de Wiener Werkstätte (Weense ateliers), beheersen tot op vandaag de studie van zijn werk. De tentoonstelling *JOSEF HOFFMANN: Beyond Beauty and Modernity* tracht een breder perspectief te bieden door het kunstenaarschap van Hoffmann te belichten en, voor het allereerst in België, de ontwikkeling hiervan in de loop van zestig jaar productie.

De tijdloze schoonheid van Hoffmanns creaties toont niet enkel zijn belang als historische figuur, maar ook als bron van inspiratie voor meerdere generaties studenten zowel aan de Weense School voor Toegepaste Kunsten als elders, wat van hem een internationale referentie voor de postmoderne kunst maakt. Deze retrospectieve tentoonstelling beoogt een dieper inzicht te bieden in de idealen van Hoffmann en de evolutie hiervan, zowel voortvloeiend uit, als losstaand van de diverse ideologische en sociale omstandigheden waaronder ze tot stand kwamen. De tentoonstelling is samengesteld uit alom bekende werken afgewisseld met zeldzame stukken uit privéverzamelingen. De verhaallijn wordt verlevendigd door biografische details maar ook met nieuw opgedoken, nooit eerder bestudeerde gegevens. Dit alles om het begrip van deze spilfiguur van het modernisme te verbreiden.

Elk onderdeel van de tentoonstelling is opgebouwd rond een of meer maquettes - waaronder een nieuwe maquette van het paviljoen dat Hoffmann ontwierp voor de Werkbund tentoonstelling in Keulen in 1914 - die dienstdoen als voorbeeld en referentiepunt voor constellaties meubelstukken, voorwerpen, ontwerpen, textiel en documenten. Meerdere narratieven worden nevensgeschikt, om zo elk aspect van de artistieke productie van Hoffmann te belichten, zij het architectuur, design, decoratieve kunsten, scenografie, schrijfkunst of onderwijs. Verder wordt klemtoon gelegd op zijn creatieve werkwijze en zijn kleurgebruik.

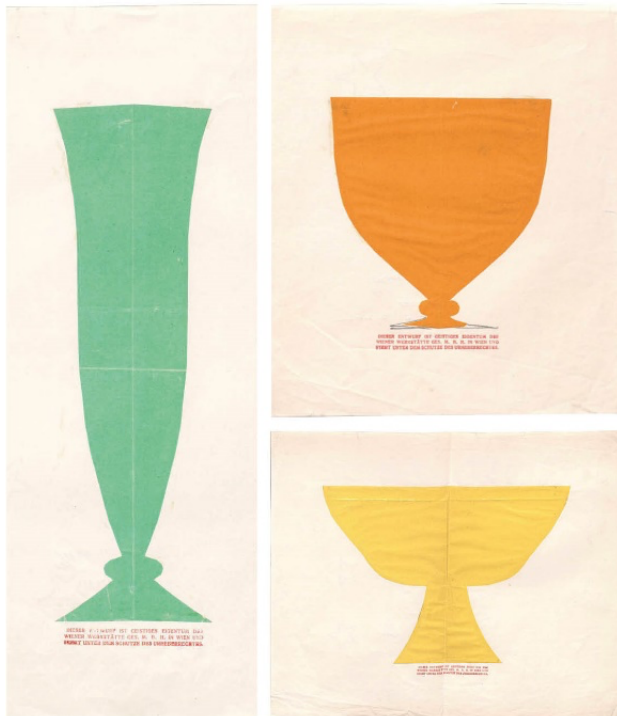
De tentoonstelling *JOSEF HOFFMANN: Beyond Beauty and Modernity* die door zal gaan in het Brusselse Museum Kunst & Geschiedenis biedt de uitzonderlijke gelegenheid om een kunstenaar te ontdekken voor wie schoonheid een absolute vereiste was voor individuele en sociale transformatie.

Dit project kwam tot stand in samenwerking met het Museum für Angewandte Kunst (MAK) in Wenen. Uitgangspunt is het belangrijke wetenschappelijke onderzoek voor de tentoonstelling *JOSEFF HOFFMANN: Progress Through Beauty* (2020/2021). Deze tentoonstelling is een van de blikvangers in het art-nouveauejaar in 2023 in Brussel.

***

Josef Hoffmann werd in 1870 geboren in Brtnice, Moravia, dat op dat ogenblik deel uitmaakt van het Oostenrijks-Hongaars keizerrijk, vandaag gelegen in de Tsjechische Republiek. Hij was architect en 'allround designer', een term die hem op het lijf was geschreven. Hij was een vernieuwer, maar zich zeer bewust van de traditie. Aan de Weense Academie voor Schone Kunsten kreeg hij les van Karl Freiherr von Hasenauer en Otto Wagner. Hij behoorde tot de oprichters van de Wiener Secession en was medestichter van de Wiener Werkstätte (1903-1932). Zijn meest opmerkelijke verwezenlijkingen zijn het Sanatorium Purkersdorf (1904-05) en het Palais Stoclet in Brussel (1905-11). Meer dan zes decennia van zijn vijfentachtig jaar lange leven wijdde Hoffmann actief aan de kunst. Tot zijn dood in 1956 werkte hij onder vijf opeenvolgende politieke regimes. Tot op de dag van vandaag beïnvloedde hij honderden ontwerpers. Onafhankelijk van de heersende mode bleef Hoffmann altijd trouw aan zijn eigen en uitzonderlijk creatieve normen.

6.10.23 → 14.04.24
HOFFMANN

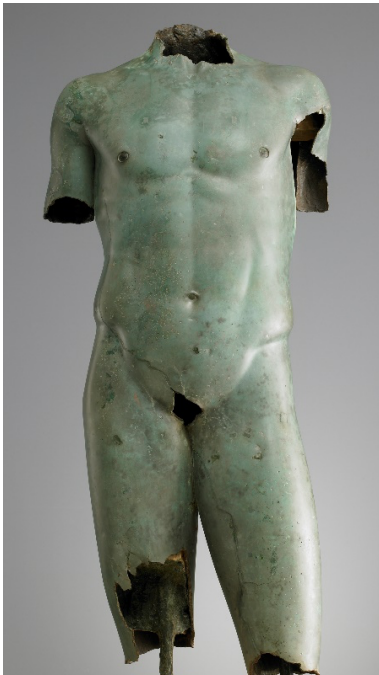

ART & HISTORY MUSEUM

Europalia Georgia

26.10.2023 > 18.02.2024

Dit najaar wijdt **Europalia** een kunstenfestival aan Georgië. Vanaf 4 oktober 2023 presenteert Europalia in heel België een rijkgevuuld programma met tentoonstellingen, performances, concerten, film-, dans- en theatervoorstellingen en literaire ontmoetingen. In deze context verwelkomt het **Museum voor Kunst en Geschiedenis** een **erfgoedtentoonstelling** over de kunst, cultuur en geschiedenis van Georgië beginnende met de oudheid.

Torso van een jonge man, Colchis, 200-100 v. Chr., Georgian National Museum © Robb Harrel, Arthur M. Sackler Gallery, Smithsonian Institution

Gesitueerd langs handelswegen die verbonden waren met de Zijderoute en omringd door ambitieuze grootmachten met expansiedrang, was Georgië als verbindingspunt tussen Oost en West een plek voor ontmoetingen en uitwisselingen. Deze interacties beïnvloedden het culturele landschap. Het resultaat is een erfgoed van ongekende rijkdom.

Wijn, vuur & mythes

Al minstens 8000 jaar wordt wijn in Georgië geproduceerd. De wijntraditie vloeit samen met een geritualiseerde eetcultuur, gekenmerkt door een verfijnde keuken, die integraal deel uitmaakt van het erfgoed. Wijn is het oudste cultuurgood van Georgië en dient als uitgangspunt van de tentoonstelling.

De metallurgie – goud en brons – speelt eveneens een cruciale rol in de tentoonstelling. Vanaf de bronstijd werd verfijnde en weelderige edelsmeedkunst op het grondgebied van Georgië vervaardigd. Het is bovendien in Georgië dat de mythe van het Gulden Vlies zijn oorsprong vindt: de regio was bij de Grieken gekend om zijn grote rijkdom aan goud.

Gouden plaat, Gonio, 1e - 2e eeuw. © Batumi archeological museum

Shota Rustaveli, The Man in the Panther's Skin, 1646 © National Center of Manuscripts

Na de Grieken, die er handelsposten vestigden, kruisten en confronteerden vele mogendheden elkaar op dit kleine maar begeerde gebied in de Kaukasus: Romeinen, Perzen, Arabieren, Byzantijnen, Mongolen en Ottomanen leverden een bijdrage aan de bijzondere smeltkroes van culturen maar lieten soms ook een pad van vernieling achter.

Georgië, een christelijke natie sinds de 4^e eeuw, worstelde om zich als land te vestigen tussen de omringende grootmachten. Het slaagde er glansrijk in tussen de 11^e en 13^e eeuw, de gouden eeuw van het verenigd Georgië, toen het land een culturele en economische bloei kende en onder het bewind van de emblematische koningin Tamar invloed won in het hele Midden-Oosten.

Fragment van een stele, 6e eeuw © Bryan Whitney / Georgian National Museum

Polychroom borstjuweel met griffioenen en vogels, 1e helft 4e eeuw v.Chr, Georgian National Museum © Robb Harrel, Arthur M. Sackler Gallery, Smithsonian Institution

Ook tussen Cairo en Tbilisi, gelegen op minder dan 2000 kilometer in vogelvlucht, zijn er kruisbestuivingen zoals dit borstjuweel aantoont. Het juweel werd opgegraven in Vani (het historisch centrum van het Koninkrijk Colchis dat beschouwd wordt als de eerste voorloperstaat van Georgië) in een tombe van een welgestelde twintigjarige vrouw en is een fraai voorbeeld van de samenvloeiing van culturen op Georgische bodem.

De fibula, of mantelspeld, is typisch Anatolisch terwijl de Egyptische invloeden op de vorm van de hanger, de techniek en de motieven onmiskenbaar zijn. Maar wellicht waren de Perzen verantwoordelijk voor het ontwerp van de hanger waaraan ze vermoedelijk kettingen met granaatappelvormige juwelen, een typisch Colchisch motief, toevoegden.

Curatoren van de tentoonstelling: Prof. Bernard Coulie en Prof. Nino Simonishvili, in samenwerking met Europalia.

9. PARTNERS

10. PRAKTISCHE INFORMATIE

Expeditie Egypte

31.03 > 01.10.2023

Data en openingsuren

Dinsdag - vrijdag : 9u30 - 17u00

Zaterdag - zondag : 10u00 - 17u00

Laatste toegangstickets om 16u00

Gesloten op maandag, inclusief op 1 mei

Tarieven

€17: volwassenen (19-64 jaar)

€12: seniors (65+), kaart Fed+, Riebedebie

€6: studenten (18+), personen met een handicap en hun begeleider, stadsgidsen van Brussel, werkzoekenden en begunstigde van het leefloon, Belgisch onderwijzend personeel

Gratis: 0 - 18 jaar, Vrienden van de KMKG, leden van ICOM (Vl., Belgique Wall-Bxl) op vertoon van een geldig bewijs, personeelsleden van de POD Wetenschapsbeleid (BELSPO) op vertoon van een geldig bewijs, Pers op vertoon van een geldige perskaart, museumPassmusée

€20: combiticket (expo + vaste verzamelingen)

Artikel 27: €1,25

Museum Kunst & Geschiedenis

Jubelpark 10

1000 Brussel

België

+ 32 (0)2 741 73 31

info@kmsg.be

www.artandhistory.museum

BE CULTURE
ALL ABOUT ARTS COMMUNICATION

General Manager: Séverine Provost
Project Coordinator: Florian Doods
florien@beculture.be - +32 494 87 71 09
info@beculture.be - +32 2 644 61 91

beculture.be
facebook.com/beculture
instagram.com/beculture
twitter.com/beculture

MUSEUM KUNST & GESCHIEDENIS